

Damir BRČIĆ, *Povijest zapadnoga pisma s uvodom u kaligrafiju*, Školska knjiga, Zagreb, 2022., 343 str.

Knjiga autora Damira Brčića na preko 300 stranica donosi tekstualne i slikovne priloge vezane uz povijest pisma na Zapadu i uz kaligrafiju, tj. umijeće lijepog pisanja. Djelo se sastoji od devet poglavlja kojima prethode: »Sadržaj« (6–7), »Riječ stručnjaka« (8–9), »Predgovor« (10–11) i »Uvod« (13–17) s podnaslovom »Verba volant, scripta manent«.

Prvo poglavlje naslovljeno je »Pismo – tekovina civilizacija i kultura« (19–37). Autor nas upoznaje s pismom kao grafičkom predodžbom jezika, petroglifima i ideogramima, klinastim pismom Sumerana i egipatskim hijeroglifima. »Počeci fonetizacije i pojava alfa-beta« (39–75) naslov je drugog poglavlja u kojem autor upoznaje čitatelja s Feničanima i početcima fonetizacije, potom s drevnom grčkom kulturom i helenizmom, da bi nas preko grčkog alfabeta i etruskog pisma doveo do razvoja latinice iz zapadnogričkog pisma. Posebnu pozornost autor posvećuje rimskoj kapitali i trima osnovnim vrstama latinskih slova (majuskuli, minuskuli i kurzivnim slovima). Potom obrađuje uncijalno pismo te iznosi podatke vezane uz razvoj kaligrafije na hrvatskim područjima tijekom ranog srednjeg vijeka. Drugo poglavlje autor zaključuje pregledom razvoja nacionalnih pisama. Treće poglavlje »Od prvog kaligrafskog pisma do začetaka nacionalnih pisama« (77–123) upoznaje nas s merovinškim pismom, beneventanom, vizigoticom, karolinom (s posebnim dijelom o karolini u Hrvatskoj), goticom, humanistikom (pismom renesanse) i papinskom kurijalom (pismom papinske kancelarije), prema autoru »ako ne najljepšeg, onda svakako najkitnjastijeg srednjovjekovnog pisma«. Autor nas upoznaje i s pismom koje nosi naziv »scriptura bullatica«, a karakterizira ga pretjerano ukrašavanje slova te s promjenama koje nastupaju u vizigotici uslijed povećanog utjecaja karoline. Inzularnim pismima (pismima Britanskog otočja i Irske) autor posvećuje nekoliko stranica te donosi reprodukcije stranica iz *Knjige Kellsa*. Runama i ogamskom pismu autor posvećuje svega nekoliko stranica.

Četvrto poglavlje »Slaveni i pismo« (125–145) tematizira razvoj glagoljice, ćirilice i bosančice. Autor zaključuje da »nama i budućim naraštajima ostaje da njeguju glagoljašku baštinu i ne dopuste općim globalizacijskim trendovima da je gurnu u sivilo zaborava, kao samo još jednu priču za laku noć«. »Uvod u kaligrafiju« (147–165) naslov je petog poglavlja i ujedno prvog »praktičnog« poglavlja u knjizi utoliko što nas upoznaje s umijećem lijepog pisanja kao zanata. Autor predstavlja sabejsko, ge'ez, amharsko i arapsko pismo. »Kaligrafsko pisanje – samostanski skriptoriji i izrada knjiga« (167–217) šesto je poglavlje knjige u kojemu autor opisuje uvjete koji su doveli do osnivanja samostanskih skriptorija u srednjem vijeku, s posebnim osvrtom na sv. Benedikta iz Nursije i benediktince (sa zasebnim dijelom u benediktincima u Hrvatskoj). Opisani su i život u samostanu te tijekom izrade knjige u onodobnim uvjetima, kao i pisarki alat, pribor i početci kaligrafskog pisanja. Poglavlje naslovljeno »Majstori kaligrafije i iluminacije« (219–271) donosi pred čitatelja popis regija i umjetnika koji su zadužili povijest kaligrafije s mnoštvom slikovnih priloga. Osmo poglavlje »Od slobodne ruke do stroge preše« (273–287) bavi se novinama koje su uvelike promijenile svijet kaligrafije: tiskarskim strojem i nalivperom. Posljednje poglavlje (navedeno kao »XIX.«) »Par crtica o svladavanju vještine kaligrafskog pisanja«

(289–298) okončava glavninu teksta knjige. Autor u njemu donosi uvide, savjete i vlastite dojmove vezane uz umijeće lijepog pisanja.

»Dodatak. Pisma za posebne namjene« (299–306) dio je knjige u kojem autor objašnjava stenografiju, brajicu i Morseovu abecedu. Djelo okončavaju: »Pogovor« (307–308), »Zahvale« (308), »Bilješke« (309–325), »Bibliografija« (326–328), »Kazalo imena i pojmo-va« (329–342) i kratka biografska bilješka naslovljena »O autoru« (343).

Vatroslav SIKETIĆ